

20. 11. 2000

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Odnětí možnosti jednat před soudem dle ust. § 237 odst.1 písm. f) o.s.ř.

Nesprávným postupem v průběhu řízení, v jehož důsledku je účastníku odňata možnost jednat před soudem ve smyslu § 237 odst. 1 písm. f) je i nevyhovění žádosti o odročení ze strany právního zástupce účastníka v případě jeho nemoci a jednání v jeho nepřítomnosti.

Nesprávným postupem v průběhu řízení, v jehož důsledku je účastníku odňata možnost jednat před soudem ve smyslu § 237 odst. 1 písm. f) je i nevyhovění žádosti o odročení ze strany právního zástupce účastníka v případě jeho nemoci a jednání v jeho nepřítomnosti.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.10.2000, sp.zn. 26 Cdo 416/2000)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci o vyklizení bytu vedené u Obvodního soudu pro Prahu 5 pod sp. zn. 5 C 94/96, o dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze, č. j. 29 Co 379/98 - 85, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 7. ledna 1999, č. j. 29 Co 379/98-85, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 12. prosince 1997, č. j. 5 C 94/96-61, se zrušují a věc se vrací Obvodnímu soudu pro Prahu 5 k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í:

Obvodní soud pro Prahu 5 rozsudkem ze dne 12. 12. 1997, č. j. 5 C 94/96 - 61, rozhodl, že žalovaná je povinna vyklidit byt č. 12 o velikosti 0 + 1, ve druhém poschodí domu č. p. 657, v P., v ulici P. (dále jen "předmětný byt" nebo "byt"), a vyklizený jej předat žalobkyni do patnácti dnů od právní moci rozsudku; zavázal též žalovanou nahradit žalobkyni a státu náklady řízení. Po provedeném dokazování učinil zjištění, že žalobkyně je vlastnící domu, v němž se nachází předmětný byt, že nájemkyní bytu byla babička žalované M. K., která zemřela v květnu 1995 v domově důchodců, kam byla umístěna v únoru roku 1995, a že soužití žalované s nájemkyní bytu (babičkou) ve společné domácnosti nebylo prokázáno. Závěr o neexistenci společné domácnosti opřel o výpovědi svědků, které charakterizoval jako "nezávislé" (výpověď poštovní doručovatelky, ošetřující lékařky, pracovnice sociálních služeb, sousedky J.), zatímco výpovědi dalších svědků, kteří měli k žalované příbuzenský nebo jiný vztah, považoval za účelově zkreslené. Konstatoval, že podmínka společné domácnosti s nájemcem bytu (§ 706 odst. 1 obč. zák.) může být splněna "i tehdy jestliže nájemce zemřel mimo domácnost..., např. v nemocnici", zdůraznil však, že "osoby uvedené v první větě" (§ 706 odst. 1 obč. zák.) "musí tvořit společnou domácnost, byť i jen krátký čas před smrtí" (nájemce). Podle soudu prvního stupně nestačí, že žalovaná možná v předmětném bytě občas pobývala nebo babičku navštěvovala, neboť občasné návštěvy, byť i pravidelné, popř. příležitostná výpomoc v babiččině domácnosti, stejně jako pouhé formální přihlášení k trvalému pobytu v předmětném bytě, nenaplňují znaky společné domácnosti ve smyslu § 706 odst. 1 obč. zák. Z těchto důvodů obvodní soud uzavřel, že na žalovanou nepřešel smrtí M. K. nájem předmětného bytu a žalovaná se v něm zdržuje bez právního důvodu; proto žalobě na vyklizení bytu, podané vlastnící domu (osobou aktivně legitimovanou podle § 126 odst. 1 obč. zák.) vyhověl.

K odvolání žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 7. 1. 1999, č. j. 29 Co 379/98-85, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, zavázal žalovanou nahradit žalobkyni náklady odvolacího řízení a nevyhověl návrhu žalované na vyslovení přípustnosti dovolání proti svému rozsudku. Převzal skutková zjištění učiněná soudem prvního stupně, jeho hodnocení důkazů podle § 132 o. s. ř. označil za správné a ztotožnil se i s právním posouzením věci, které obvodní soud provedl. Ve vztahu k hodnocení důkazů odvolací soud zdůraznil, že soud prvního stupně vycházel především z těch důkazů, které nemohly být ovlivněny příbuzenským či jiným vztahem svědků k žalované či žalobkyni. Vyjádřil názor, že "určité procesní pochybení, kterého se dopustil dožádaný soud" při provádění výslechu svědkyně V. - pracovnice sociálních služeb (o jejím výslechu u dožádaného soudu nebyl vyrozuměn právní zástupce žalované), nemohlo mít na správnost rozhodnutí soudu prvního stupně vliv. Výrok, jímž nevyhověl návrhu žalované na připuštění dovolání, pak odvolací soud odůvodnil tím, že nejde o rozhodnutí po právní stránce zásadního významu.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost opřela především o ustanovení § 239 odst. 2 o. s. ř., když názor odvolacího soudu, že jeho rozhodnutí nemá po právní stránce zásadní význam, nepovažuje za správný. Na podporu opačného závěru uvedla, že by mohla být aktivně legitimována k podání žaloby na určení, zda je nájemcem bytu, přičemž by prokázala naléhavý právní zájem, a že "je pravděpodobné, že by jiný soud (jiné obsazení) tento její návrh shledal důvodným". Význam odvolacího rozsudku shledávala dovolatelka zvláště v tom, že zásadně zasahuje do jejího života jak po stránce faktické, tak i po stránce právní, a vyjádřila přesvědčení, že právě takové rozhodnutí, které ji nutí vyklidit byt bez náhrady, je rozhodnutím zásadního právního významu.

V dovolání také žalovaná tvrdila, že řízení, předcházející napadenému rozsudku, trpělo vadou spočívající v tom, že jí (oproti žalobkyni) "nebyla vždy důsledně zajištěna stejná možnost k uplatnění jejího práva účastníka řízení", které vyplývá z ustanovení § 18 o. s. ř. Tato skutečnost pak měla přispět k nesprávnému rozhodnutí soudu. Zpochybnila proto objektivnost řízení a tím i objektivnost závěrů soudu. V této souvislosti především vytkla soudu prvního stupně, že jednal v její nepřítomnosti v termínu, o němž se vzhledem k čerpání dovolené nedozvěděla, že jednal i v nepřítomnosti jejího právního zástupce, který se omluvil pro nemoc a žádal odročení jednání, že dožádaný soud jednal bez přítomnosti účastníků či jejich právních zástupců, a že v protokolu o jednání obvodního soudu ze dne 12. 12. 1997 byly nepravdivé údaje. Tvrdila, že i samotné jednání odvolacího soudu nebylo objektivní a vůči žalované korektní. Ve svém dovolání uplatnila žalovaná i tvrzení, že skutková zjištění, která byla podkladem pro rozhodnutí odvolacího soudu, jsou "z většiny vadná" (i toto tvrzení podrobně odůvodnila). Konečně dovolatelka namítla i to, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, neboť soud podle jejího názoru "úcelově a extenzivně vyložil" ustanovení § 706 obč. zák.

Ze všech těchto důvodů navrhla dovolatelka, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně, aby věc vrátil k dalšímu řízení Obvodnímu soudu pro Prahu 5, a aby před rozhodnutím o dovolání byla odložena vykonatelnost napadeného rozsudku (návrhu na odklad vykonatelnosti dovolací soud vyhověl usnesením ze dne 5. 4. 2000, č.j. 26 Cdo 416/2000-113).

Žalobkyně ve svém dovolacím vyjádření navrhla, aby bylo dovolání žalované zamítnuto. Polemizovala s názorem dovolatelky na zásadní právní význam posuzované věci, odmítla její tvrzení o vadách řízení a uvedla, že řízení před soudy probíhalo v souladu se zákonem. To, že se žalovaná přihlásila do bytu, označila za úcelové jednání, když - podle názoru žalobkyně - z provedeného dokazování vyplynul jednoznačný závěr, že žalovaná se svou babičkou nevedla společnou domácnost.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas osobou k tomu oprávněnou (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) za splnění zákonné podmínky řízení (advokátního zastoupení dovolatelky podle § 241 odst. 1 a 2 o. s. ř.), má formální i obsahové znaky uvedené v § 241 odst. 2 o. s. ř. a z obsahu dovolání se podává, že uplatněné dovolací důvody jsou podřaditelné pod ustanovení § 241 odst. 3 písm. a/, c/ a d/ o. s. ř.

Dovolací soud se poté zabýval přípustností dovolání, neboť toliko z podnětu dovolání, které je přípustné, může být přezkoumána správnost napadeného rozhodnutí z hlediska uplatněných dovolacích důvodů.

Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Podle § 237 odst. 1 o. s. ř. je dovolání přípustné proti (každému) rozhodnutí odvolacího soudu (s výjimkami uvedeným v § 237 odst. 2 o. s. ř., které však na danou věc nedopadají), jsou-li zde vady řízení v tomto procesním ustanovení uvedené formou taxativního výčtu pod písmeny a/ až g/. K těmto vadám dovolací soud přihlédne, i když dovoláním nejsou uplatněny (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.).

Jde-li o rozsudek odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, může plynout přípustnost dovolání z ustanovení § 238 odst. 1 písm. b/ o. s. ř., byl-li takto potvrzen rozsudek, jímž soud prvního stupně rozhodl jinak než v dřívějším rozsudku proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil. Dovolání je též přípustné proti rozsudku nebo usnesení odvolacího soudu ve věci samé, jímž bylo rozhodnutí soudu prvního stupně potvrzeno, jestliže odvolací soud ve výroku rozhodnutí vyslovil, že dovolání je přípustné, protože jde o rozhodnutí po právní stránce zásadního významu (§ 239 odst. 1 o. s. ř.). Nevyhoví-li odvolací soud návrhu účastníka na vyslovení přípustnosti dovolání, který byl učiněn nejpozději před vyhlášením potvrzujícího rozsudku, jímž bylo rozhodnuto ve věci samé, je dovolání podané tímto účastníkem přípustné, jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam (§ 239 odst. 2 o. s. ř.).

V posuzované věci nejsou splněny předpoklady přípustnosti dovolání podle § 238 odst. 1 písm. b/ o. s. ř., neboť rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 12. 12. 1997, č.j. 5 C 94/96-61, byl jeho prvním rozsudkem ve věci, nikoli tedy dalším a zároveň obsahově odlišným rozhodnutím po zrušení dřívějšího rozhodnutí odvolacím soudem. Přípustnost dovolání nelze opřít ani o ustanovení § 239 odst. 1 o. s. ř., neboť odvolací soud ji výrokem rozsudku nevysslovil.

Jak již bylo uvedeno, dovolatelka klade na první místo tvrzení, že její dovolání je přípustné podle § 239 odst. 2 o. s. ř. vzhledem k zásadnímu právnímu významu, jaký napadenému rozsudku přikládá. Zároveň ale namítá zmatečnost řízení, když z obsahu dovolání je možno dovodit, že jednak tvrdí existenci vady řízení podle § 237 odst. 1 písm. g/ o. s. ř. tím, že zpochybňuje objektivitu soudců, kteří ve věci jednali a rozhodovali, jednak uplatňuje i vadu podle § 237 odst. 1 písm. f/ o. s. ř., namítá-li, že jí byla v průběhu řízení nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem. Dovolací soud se musel především zabývat tvrzenou zmatečností řízení, když ovšem přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel příslušnou vadu řízení tvrdí, ale až zjištěním, že řízení takovou vadou skutečně trpí.

Podle § 237 odst. 1 písm. f/ o. s. ř. je dovolání přípustné, jestliže účastníku řízení byla v průběhu řízení nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem. Odnětím možnosti jednat před soudem se rozumí takový postup soudu, jímž znemožnil účastníku řízení realizaci těch procesních práv, která mu zákon přiznává. Tak je tomu mj. tehdy, projednal-li soud věc v rozporu s ustanovením § 101 odst. 2 o. s. ř. v nepřítomnosti účastníka (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 953/96, uveřejněné pod č. 49 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1998).

Právě tuto vadu má dovolatelka na mysli, hovoří-li o tom, že byla zkrácena na svých procesních právech a poukazuje-li výslovně na to, že soud pochybil, když nevyrozuměl o úkonu u dožádaného soudu jejího právního zástupce, a ona sama byla o něm vyrozuměna, aniž by byla zachována zákonná pětidenní lhůta na přípravu, popř. že soud prvního stupně jednal a prováděl dokazování i přesto, že se právní zástupce žalované z jednání omluvil pro náhlé onemocnění.

Jak se podává ze obsahu spisu, soud prvního stupně vyslechl u jednání dne 12. 12. 1996 (protokol na č.l. 11) svědkyni V. J., ačkoliv předtím konstatoval, že nepřítomná žalovaná nemá doručení vykázano (ze spisu je patrné, že předvolání k tomuto jednání bylo žalované doručeno den předtím, tedy 11. 12. 1996). V dalším průběhu řízení bylo uskutečněno jednání též dne 10. 3. 1997; před jednáním tehdejší právní zástupce žalované advokát (jeho procesní plná moc je ve spise založena jako č.l. 15) omluvil svou neúčast náhlým onemocněním a zároveň požádal o odročení jednání s tím, že klientka nesouhlasí se substitucí, a že se mu pro krátkost času substituci nepodařilo ani zajistit. Omluvu a žádost učinil jednak telefonicky, o čemž je na č.l. 23 učiněn úřední záznam, jednak faxem, který byl obvodnímu soudu doručen ještě před stanovenou hodinou, kdy mělo jednání začít (podání na č.l. 27 spisu). Podle obsahu protokolu o jednání ze dne 10. 3. 1997 bylo však podání zástupce žalované v úvodu čteno jako "omluva zástupce žalované", soud jednání neodročil, provedl jeden listinný důkaz a vyslechl tři svědky. Další jednání pak proběhlo 12. 5. 1997, aniž byl zástupce žalované přítomen, a aniž bylo doloženo, že byl o jednání vyrozuměn způsobem stanoveným občanským soudním řádem (spis totiž neobsahuje doručenkou prokazující, že právní zástupce žalované byl vůbec obeslán); u tohoto jednání byli vyslechnuti tři další svědci. Dne 18. 6. 1997 vyslechl dožádaný Okresní soud v Kladně svědkyni P. V., ačkoliv o tom, nevyrozuměl právní zástupce účastníků, a přesto, že zástupce žalobkyně na tuto okolnost dne 17. 6. 1997 upozornil a požádal o odročení výslechu (viz záznam na č.l. 44).

Procesním právem, které lze postupem soudu odejmout, je i právo, aby věc byla projednána v účastníkově přítomnosti (viz článek 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod). To na druhé straně neznamená, že by soud nemohl jednat a rozhodnout bez této přítomnosti; účastníku je však vždy povinen takovou možnost poskytnout. Ustanovení § 115 o. s. ř. ukládá, aby, nestanoví-li zákon jinak, nařídil soud k projednání věci jednání, k němuž předvolá účastníky a všechny, jejichž přítomnosti je třeba, přičemž předvolání musí být účastníkům doručeno tak, aby měli dostatek času k přípravě. Na účastníku pak je, zda svého práva využije, či nikoli. Podle § 101 odst. 2 o. s. ř. pokračuje soud v řízení, i když jsou účastníci nečini; nedostaví-li se řádně předvolaný účastník k jednání, aniž požádal z důležitého důvodu o odročení, může soud projednat věc v jeho nepřítomnosti.

Podle § 24 odst. 1 o. s. ř. se účastník může dát v řízení zastupovat zástupcem, jehož si zvolí.

Oprávnění zvolit si zástupce je právem zaručeno (článek 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod) a jeho smyslem je poskytnout procesním právům a povinnostem účastníka kvalifikovanou ochranu. Zástupce, vybavený plnou mocí pro celé řízení, je oprávněn ke všem úkonům, které může v řízení učinit účastník (§ 28 odst. 2 o. s. ř.), ať je jím advokát (§ 25 o. s. ř.) nebo tzv. obecný zmocněnec (§ 27 o. s. ř.). Zástupci doručuje soud písemnosti vždy, účastníku jen tehdy, má-li v řízení něco osobně vykonat (§ 49 odst. 1 o. s. ř.). Zástupce je proto také vždy nutné předvolat k jednání (§ 115 o. s. ř.). Je-li účastník zastoupen, svá procesní práva a povinnosti vykonává prostřednictvím svého zástupce. Z této úpravy procesního postavení zástupce účastníka logicky vyplývá, že shora dovozený závěr o podmínkách existence vady řízení podle § 237 odst. 1 písm. f/ o. s. ř., jež vycházejí ze situace absentujícího účastníka, je nutné přiměřeně vztáhnout i na situaci, kdy za týchž podmínek soud projedná věc v nepřítomnosti účastníkově zástupce. Důsledky ve smyslu § 237 odst. 1 písm. f/ o. s. ř. by nenastaly, pokud by účastník navrhl, aby věc byla projednána, přestože vůči jeho zástupci působí překážky, jež jinak projednání věci v jeho nepřítomnosti neumožňují; tak tomu ovšem v souzené věci nebylo.

Soud odejme účastníku možnost jednat před soudem ve smyslu § 237 odst. 1 písm. f/ o. s. ř. i tehdy, jestliže bez výslovného návrhu účastníka projedná věc v nepřítomnosti jeho zástupce, který z důležitého důvodu (tkvícího v jeho osobě) požádal o odročení jednání (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1819/97), popř. kterého opomenul k jednání (k jinému roku, u něhož se provádí dokazování) předvolat.

Dovolací soud tedy nesdílí názor odvolacího soudu, že procesní pochybení, která vytýkala žalovaná soudu prvního stupně již ve svém odvolání, nemohla mít na správnost rozhodnutí soudu I. stupně vliv. Naopak uzavírá, že žalovaná zde opodstatněně uplatnila tvrzení o vadě řízení, podřaditelné ustanovení § 237 odst. 1 písm. f/ o. s. ř., a že její dovolání je tudíž podle tohoto ustanovení přípustné (a současně i důvodné z hlediska uplatněného dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm. a/ o. s. ř.). Důvodem zmatečnosti podle § 237 odst. 1 písm. g/ o. s. ř. je skutečnost, že rozhodoval vyloučený soudce (podle § 14 odst. 1 o. s. ř. soudci jsou vyloučeni z projednávání a rozhodování věci, jestliže se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům lze mít pochybnost o jejich nepodjatosti). Tvrzení zpochybňující objektivitu a tedy nepodjatost soudců, kteří věc v obou stupních projednávali a rozhodovali, neshledal dovolací soud důvodným. Výtky adresované odvolacímu soudu nebyly dovolatelkou blíže konkretizovány a týkaly se v podstatě jen postupu, jaký zvolil, když nevyhověl důkaznímu návrhu žalované - zde však odvolací soud nikterak nevykročil z rámce, jaký mu vymezuje ustanovení § 120 odst. 1 o. s. ř. (ve spojení s § 211 o. s. ř.). Zároveň z obsahu spisu neplyne žádná okolnost, jež by mohla vést k závěru, že procesní pochybení, která dovolatelka vytýká soudu prvního stupně (a v nichž dovolací soud shledal vadu řízení podle § 237 odst. 1 písm. f/ o. s. ř.), byla důsledkem podjatosti soudkyně Obvodního soudu pro Prahu ve smyslu citovaného § 14 odst. 1 o. s. ř. Závěr, že ve věci jednal vyloučený soudce (§ 237 odst. 1 písm. g/ o. s. ř.), tedy opodstatněně není, dovolací soud ovšem přesto - vzhledem ke svému závěru o přípustnosti a důvodnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. f/ o. s. ř. - rozsudek odvolacího soudu podle § 243b odst. 1 věty za středníkem o. s. ř. zrušil. Důvod, pro který tak učinil, platí i na rozhodnutí obvodního soudu; zrušen byl proto i rozsudek soudu prvního stupně, kterému se věc vrací k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

Za situace, kdy ke zrušení obou rozsudků došlo pro zmatečnost, nemohl se dovolací soud zabývat opodstatněností dalších dovolatelek uplatněných důvodů, podřazených § 241 odst. 3 písm. c/, d/ o. s. ř.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgánem inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)